

Emlék és valóság

Új Krúdy-novelláskönyv

„Hallgassatok meg, hogy milyen furcsaságok voltak valamikor ebben a városban, és nyugodjatok meg, hogy apáitok is szenvedtek szerelmi kintól, búbánattól és asszonyok tréfáitól.” (Pesti nőrabló)

„...új helyre tette az asztalon a sőtartót, a paprikatartót, fogpiszkálótartót, mint valamely kis bálványokat, amelyeknek megengedték részt venni a közelgő ceremóniában.” (Isten veletek, ti boldog Vendelinek!)

A *Magyar Remekírók* legújabb kötete *Krúdy Gyula* válogatott novellái. A gyűjtemény előzménye egy 1957-es kiadású válogatás, melyet már a forradalom előtt, az enyhülő irodalompolitika jeleként rendezhetett sajtó alá mindkét kiadás válogatója, a kiváló „krúdysta”, Szabó Ede. Ő írta a korábbi gyűjtemény utószavában, hogy „kötetünk 44 elbeszélése mellé könnyűszerrel sorolhatnánk oda legalább ugyanennyit még”. Nos, a *Szépirodalmi Kiadó* mostani gyűjteménye 82 novellát közöl csaknem 900 oldalon. Megadatott a szerkesztőnek, hogy hajlandósága és a Krúdy-életmű kívánalmai szerint bővíthesse válogatását. Egyetlen kötetben bizonylan ez a legszélső terjedelem, amit csupán a sorozat bibliopapírja tett lehetővé. (Létezik a kiadónak bővebb gyűjteménye is: a legutóbbi 1978 és 1982 között jelent meg az író életműsorozatában, Barta András válogatásában – hat kötetben.)

Krúdy Gyula kétezernél több –

más vélemény szerint közel három-ezer – elbeszéléseiből válogatni komoly feladat, és az életmű alapos ismeretét feltételezi. Korárett kamaszkorától haláláig, 40 éves írói működése során Krúdy a századvég szalonnovelláitól (amelyek ezúttal nem ítéltettek válogatottságra) az abszurd, a szürrealizmus küszöbéig érkezett el. Közben a maga sajátos koloritjával átszínzte a mikszáthi anekdotázó elbeszélést, írói fűszereivel új ízeket adott a szecessziós magyar novellának. Az újvidéki Bori Imre, aki talán a legmélyebbre ásott Krúdy-elemzéseiben, az író „nagy évtizedét” 1911-től, az első Szindbád-novellától számítja. Szerinte ekkortól kellett az írónak szembenéznie a direkt ábrázolás lehetetlenségének problémájával, ami a „történetiányhoz”, a hagyományos lineáris elbeszélő módszer feladásához vezetett. Innen a kötetünkben is jelen lévő alakmasok galériája: a legismertebb Szindbád mellett az *emlék és valóság* határmezsgyéjén létező Nagybotos, Emléki, Csinosi úr vagy Rezeda Kázmér. Közkeletű tévedés, hogy Krúdy múltba révedő, biedermeier nosztalgiákat kergető író lett volna. Valójában a jellel szembeesült újra és újra; a múlt, az elveszett ifjúság, „az eltűnt idő” etalonként szolgált egy érték és összefüggés nélküli világban. A múlt és jelen szembesítésében hol fanyer rezignációt, hol keserű csalódást szül; ám például az évszakok változásaiban lehe-

tőséget talál az azonosságok megrajzolásához is. A kötetben Krúdy novellisztikájának minden fontos állomása képviselve van. Még a sokat olvasott krúdystát is érheti meglepetés.

Az emlékezés, a fantáziák és az álmok a mindinkább széthulló valóság megragadásának, a létezés abszurd volta elleni védekezésnek az eszközei. Kései írásaiiban a teljes élet hiányától, a soha be nem teljesülő vágyaktól szenvedő hősei részletörömkbe menekülnek. Így válhat egy-egy vendéglői étkezés szertartássá, életpótlékká, melyben főszereplő a sőtartó, és felmagasztosul a valóságcsont. A tárgyias, részletező, már-már fetetiszta ábrázolásmód nemegyszer abszurd csengést, a töredékes valóságselemek asszociatív egymáshoz illesztése pedig gyakran szürrealisztikus varázst ad írásainak.

A művészet csalafintasága, ahogyan éppen a vesztesnek látszó pillanatokban kerekedik az élet fölé: a „minden egész eltörött” ismerete, ha nagy írótól származik, valamiképp mégis egészet alkot. Krúdy novellái így együtt valamiféle teljességélménnyel ajándékozhatnak meg, az életmű teljességével, de magáról az életről nyert tudásunk teljességével is.

A Szépirodalmi Kiadó novellaválogatása (közötte néhány kisregénynek is tekinthető mű) méltóképpen képviseli egyik legnagyobb írónk kisprózáját a rangos Magyar Remekírók sorozatában.

Kováts Albert